

פארק הרצליה - בריכת הבאסה

רקע

פארק הרצליה הוא פארק בשטח 700 הממוקם בשטחה המוניציפלי של העיר הרצליה. הפארק נמצא במערב העיר בסמוך לכפר שמריהו. הוא תחום בכבישים עירוניים ממזרח, מצפון ומדרום, ומכביש בין-עירוני (נתיבי איילון) ממערב. הפארק הוקם על-מנת לסייע במניעת הצפות בשטח העיר הרצליה, ולשמש כריאה ירוקה לתושבי העיר.

אתר פארק הרצליה הינו שטח הצפה היסטורי, המכונה ביצת הבאסה, שמנקז יותר ממחצית ממי הנגר העילי של העיר, לכיוון הים התיכון דרך אמת מים רומית. השטח נמצא במרזבה (עמק), בין צירי גבעות הכוכר הראשון והשני של מישור החוף באזור השרון. ביצת הבאסה שכנה בין הכפרים הערבים א'גליל ואל-חרם, והייתה אחד ממוקדי המלריה החמורים בשנות ה-20 של המאה-20. כאשר הוקמה העיר הרצליה הביצה נוקזה לגמרי והאדמות הפכו לשדות חקלאיים. במהלך שנות ה-80 שטחי החקלאות באזור ננטשו או שימשו כאתרי שפיכת עודפי עפר. האדמה החרסיתית הכבדה באזור גרמה להופעת בריכת חורף גדולה שהחזיקה מים במשך שישה עד שבעה חודשים בשנה, המכונה בריכת הבאסה. בימים גשומים הוצפו גם הכבישים הסמוכים לה [תמונה 1](#).

בריכת הבאסה היא אחת משלושת בריכות החורף הגדולות במרכז הארץ (יחד עם בריכת יער חדרה ובריכת דורה בנתניה). בסקר אקולוגי "שקע הרצליה" (2006), נמצאו מספר ממצאים משמעותיים של ערכי טבע המצביעים על חשיבותה של הבריכה לסביבה, כמשמרת שרידי מינים נדירים שאפילו בעבר את שטחי ההצפה של מישור החוף. בין הממצאים, היה זיהוי של כ-46 מיני עופות מים ושל כ-40 מינים של צומח נדיר ((לדוגמה, האוכלוסייה הדרומית בעולם של הבוצץ הסוכני).

החלטת העירייה על הקמת הפארק התקבלה בשנות ה-90, בשטח שהוגדר בתכנית המתאר כשטח חקלאי. בעלי הקרקע

התנגדו למהלך זה, ולאורך מאבק שהוכרע לטובת גופי התכנון בבית המשפט העליון.

אמצעים לניהול אמצעי נגר

פארק הרצליה תוכנן כך שישיע במניעת הצפות בעיר הרצליה ובכבישים הסמוכים לפארק, תוך שימוש באמצעים מוטי טבע, ושימור בריכת החורף שבשטחו. השלד הבסיסי של הפארק והעיצוב של כל האלמנטים בו, הם פרשנות על הרעיון הבסיסי של "זרימה טבעית" הקשור בצורה ישירה להיסטוריה הטבעית של האתר כביצה (תמונה 3).

מערכות התנועה ותבנית הנוף לא רק שואבות השראה מאופן זרימת המים אלא מתייחסות אליו באופן ישיר. המבנה הטופוגרפי של הפארק מתוכנן לקלוט את מי הנגר ולהוביל אותם דרך הפארק, ובנוסף להשהות את המים בשקעים טופוגרפיים לאיגום וחלחול לטווח זמן קצר. כמו כן, שני מובלי מים פתוחים חוצים את הפארק מזרח למערב, ומתנקזים בקצה הפארק לנחל רשפון ומשם לנחל פולג. המובלים מנקזים עודפי נגר עילי באירועי גשם גדולים ואינם מחליפים את המערכת התת-קרקעית המשמשת לניקוז אירועים שגרתיים. ניתן לראות את תכנון מערכת ניהול הנגר העילי באיור 1, ודוגמאות לשני אלמנטים בתמונה 2.

בתחילת הליך התכנון (2005) התקיים הליך שיתוף הציבור בתכנון אשר העלה את הצורך של התושבים בשטחי פעילות אינטנסיביים (מדשאות ומתקנים). התקבלה החלטה תכנונית-אסטרטגית להיענות לצרכי הציבור בשלב הראשון, אך תוך פיתוח המתחשב בהיבטים האקולוגיים: הרחקת הפעילות האינטנסיבית משטח בריכת החורף, ויצירת עמדות תצפית לכיוונה; שיקום מערכת הניקוז העילי שהייתה עשויה תעלות בטון ופתיחתן לתעלות במראה טבעי; יצירת אגם המשמש כמאגר מי ההשקיה של הפארק - זהו הפארק הראשון מסוגו בארץ בו אושרה מערכת השקיה המבוססת כולה על שימוש במי קולחין מטוהרים. דבר זה אפשר שתילת מדשאות רחבות, שתוכננו להוות גם שטחי הצפה באירועי שיטפונות חריגים.

שלב א' כלל שבילי הליכה, ריצה ואופניים נפרדים מקיפים את הפארק ומסתעפים לחלקים הבאים. במסגרת החלק "הפעיל" תוכננו אזורי משחק, בית קפה, ושירותים. השטח המלבני של הפארק בשלב זה הוכתב ע"י זמינות הקרקע לפיתוח, מיקום שלב א' במרכז השטח של הפארק הגדול, המטריצה של מערכות הניקוז ההיסטוריות וההחלטה לשמור על כל העצים הקיימים בשטח, ביחד עם הרעיון לשימוש בתבנית המדמה עץ השולח את ענפיו לכיוון החלקים העתידיים של הפארק נתנו לשלב א' את המבנה הארגוני שלו וקבעו את השפה הפורמאלית שלו.

ביצוע שלב א' זכה להצלחה רבה בקרב הציבור וחשף אותו גם להיבטים הסביבתיים של השטח. הציבור, כמו גם העירייה וצוות התכנון למדו להעריך את החשיבות הנופית, התרבותית והחוויתית שיכולה בריכת החורף לזמן. המענה על הצורך של הציבור לפארק אינטנסיבי בשלב הראשון אפשר לקדם בשלב השני, את הערכים הסביבתיים, לרבות שימור הבריכה: חיזוק וטיפוח הפעילות הטבעית הענפה המתרחשת מאליה בריכת החורף, והפיכתה למוקד עניין חווייתי וחינוכי מרכזי בפארק.

שלבי הפיתוח הבאים תוכננו סביב מערכת בריכות החורף על האקולוגיה המיוחדת שלהן ומגוון בעלי החיים ובפרט בעלי הכנף הנוודים הפוקדים אותן. נוספו משטחי תצפית ומסתורים לצפייה בציפורים, תוך המשך פיתוח מערכת שבילי ההליכה, הריצה והאופניים ואזורי משחק ופנאי. מטרת התכנית היא שימור וטיפוח הפעילות הענפה המתרחשת מאליה בריכת החורף, והפיכתה למוקד עניין מרכזי בפארק. בכדי לאפשר את קיומם של המערכות האקולוגיות בצורה בריאה תוכננה בריכת שיקוע שמונעת את זיהום הבריכה הטבעית.

על ידי עבודות עפר נרחבות נוצרו שטחי הצפה גדולים באזורי המדשאות החדשות, גבעות קטנות מפרידות את אזורי הפעילות האינטנסיבית מהאזורים השקטים יותר, וגבעה אחת גם משמשת גם כאמפיתאטרון. ניתן לראות את התכנון בחלוקה להיבטיו השונים באיור 2.

בהתחשב במגבלות המים הזמינים הוחלט שמערכת ההשקיה כולה תתבסס על שימוש במים מטוהרים ממכון הטיהור העירוני. ניצול זה של מים מושבים מאפשר שתילה של אזורי דשא נרחבים בפארק. למרות זאת כשליש מאזורי המדשאות נשתלו בזנים חסכוניים שלא יכוסחו ויגדלו כעשב.

שלביות ביצוע ותחזוקה

התכנון חולק למספר שלבים משיקולי זמינות קרקע ותקציב: שלב א' נחנך בקיץ 2008, וכלל כ- 120 דונם במרכז הפארק העתידי, מצפון לו תוכנן שלב ב' על שטח של 70 דונם, ונחנך בקיץ 2011, ושלב ג' - 65 דונם נוספים מדרום, בביצוע כרגע. בריכת החורף משתרעת על פני כ- 120 דונם ומהווה אתר טבע עירוני אטרקטיבי ומרגש. הפתרון לבעיית הניקוז הוכח כיעיל וכמובן שמצריך תחזוקה שוטפת. תחזוקת הפארק על כל חלקיו באחריות מנהלת הפארק.

מקורות

[שילוב בריכת החורף במסגרת פארק הרצליה \("הבאסה"\) ושימור ערכי הטבע, נייר עמדה של החברה להגנת הטבע, 2008](#)

[אביטל גזית, סקר אקולוגי "שקע הרצליה" \(הבאסה\), 2006](#)

[נרדי, ג. גם גרמן והתושבים ראויים לפרס על פארק הרצליה, ולא רק אדריכלי הנוף, 2015, xnet](#)

[249 Medical services; diseases of the war. 1922 עמוד](#)

תודות

מזמין: עיריית הרצליה. תכנון: אהרונסון אדריכלים ומתכנני ערים בע"מ, לביא נטיף.

קישורים

[שילוב בריכת החורף במסגרת פארק הרצליה \("הבאסה"\) ושימור ערכי הטבע, נייר עמדה של החברה להגנת הטבע, 2008](#)

[אביטל גזית, סקר אקולוגי "שקע הרצליה" \(הבאסה\), 2006](#)

[נרדי, ג. גם גרמן והתושבים ראויים לפרס על פארק הרצליה, ולא רק אדריכלי הנוף, 2015, xnet](#)

[249 Medical services; diseases of the war. 1922 עמוד](#)

קבצים להורדה

תמונות

הצפות שטחי חקלאות, חורף 1990 (מקור: אהרונוסון אדריכלים ומתכנני ערים בע"מ)

מערכת ניהול הנגר העילי (מקור: אהרונוסון אדריכלים ומתכנני ערים בע"מ)

מצעים מוטי טבע לניהול נגר: תעלת ניקוז פתוחה מימין, ובריכת חורף משמאל (מקור: אתר משק הפארק)

דיאגרמות של הפרוגרמה, מערכתה תנועה, גופי המים, החלוקה לאזורי פעילות אינטנסיביים ואקסטנסיביים ושלביות הביצוע של הפארק (מקור: אהרונוסון אדריכלים ומתכנני ערים בע"מ)

הפארק היום (מקור: אהרונסון אדריכלים ומתכנני ערים בע"מ)